

UUDENMAAN PÄIHDEHUOLLON KUNTAYHTYMÄ

Tarkastuslautakunta

Ei julkinen (Julkl 24.1 k 15) yhtymäkokouksen esityslistan julkaisemiseen asti

**UUDENMAAN PÄIHDEHUOLLON KUNTAYHTYMÄN
ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2020**

Kuntayhtymän tarkastuslautakunta

hyväksynyt kokouksessaan 10.5.2021

1. Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella yhtymäkokouksessa päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko yhtymäkokouksen asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet (kuntalaki 71§). Tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa mahdollisesti esitetyistä tilivelvolliseen kohdistetuista muistutuksista asianomaisen selitys, sekä yhtymähallituksen lausunto ja tehtävä tämän jälkeen oman päätösehdotuksensa yhtymäkokoukselle niistä toimenpiteistä, joihin tilintarkastuskertomus, siinä tehdyt muistutukset sekä hankitut selitykset ja lausunto antavat aihetta (kuntalaki 75§).

Tarkastuslautakunta on nimitetty yhtymäkokouksessa 8.11.2017 ja on vuonna 2020 kokoontunut neljä kertaa. Arviointityössään tarkastuslautakunta on perehtynyt yhtymäkokouksen vuoden 2020 talousarvioon ja tilikaudelta 2020 laadittuun tasekirjaan ja tilintarkastuskertomukseen. Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut kuntayhtymän johtaja tai hänen sijaisensa.

Kuntayhtymän johtaja Sanna Tienvieri (1.1.-26.11.2020) ja vs. johtaja Katariina Heinonen (27.11.-31.12.2020) ovat esitelleet tarkastuslautakunnalle yhtymän toimintaa, tavoitteita ja taloutta. Kuntayhtymän vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut JHT, HT Ari Virolainen BDO Auditor Oy:stä.

2. Kuntayhtymän toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tilikauden tavoitteet on asetettu yhtymäkokouksen 6.11.2019 hyväksymässä talousarviossa.

Käyttöaste on yksi tärkeimmistä tavoitteista kuntayhtymän toiminnassa. Tilikauden käyttöaste oli 75,6 %.

Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Käyttöaste	70 %	73,5 %	82,9 %	77,3 %	71,8 %	74,0 %	75,6 %

Laitoksen hoitopaikkojen laski vuoden 2020 alussa 60 paikasta 54 paikkaan, josta vieroitushoitoyksikössä oli 6 paikkaa. Hoitopäivän hinta jäsenkunnille oli vuonna 2020 120 euroa ja 147 € muille kuin jäsenkunnille. Toimintakulut hoitopäivää kohti nousivat (209,5 €/vrk/2020 vs. 183,9 €/vrk/2019). Vuonna 2020 hoitopäivien määrä oli 14.944, joka jäi asetetun 16.000 hoitopäivän tavoitteen alle.

Vuoden 2020 talousarviossa sitovuus oli määritelty bruttoperiaatteen mukaisesti. Nettoperiaatteen mukainen sitovuus yksinkertaistaisi vertailua. Vuoden 2021 talousarviossa on lähtökohdaksi otettu nettositova budjetointi.

Tilikauden 2020 tulos oli 641.045,41 euroa ylijäämäinen, jota selittää sora-alueen myynnistä saadut tulot (895.254,78 euroa) ja edelliseltä tilikaudelta saamatta jääneet metsänmyyntitulot, jotka tuloutuivat vuonna 2020. Osa myyntituloista käytettiin investointeihin jo kuluneena vuonna 3.6.2020 yhtymäkokouksen päätöksen mukaisesti.

Vuoden 2020 talousarvion sitovien määrärahojen osalta hallinnon menoarvio ylittyi 48.234 eurolla. Investointien osalta poikkeama yhtymäkokouksen vahvistamiin investointeihin oli 337.996 euroa. Yhtymäkokouksen 3.6.2020 päätöksen mukaan sora-alueen myyntivoitto on tarkoitus käyttää investointeihin eli investointimäärärahoja lisätään. Päätöksessä ei kuitenkaan ollut eritelty investointikohteita ja niihin käytettävää määrärahaa. Kuntalaki 14 §:n 3 kohdan perusteella yhtymäkokous päättää talousarviosta ja taloussuunnitelmasta sekä saman lain 110 §:n mukaisesti kuntayhtymän toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Toiminnan kehittäminen

Vuoden 2020 toimintaa on leimannut voimakkaasti koronapandemia ja sen tuomat uudet käytänteet. Toimintaa ja käytänteitä on kehitetty onnistuneesti, sillä koronapandemia on saatu pysymään laitoksella aisoissa.

Yleisesti ottaen hoidon lähtökohtia ja sisältöjä kehitetään yhdessä henkilöstön kanssa pohjautuen jäsenkunnilta saatuun palautteeseen. Uudenlainen, asiakaslähtöisempi ja työntekijöiden läsnäoloa lisäävä yhteisöllisiä elementtejä sisältävä työote otettiin laajemmin käyttöön vuoden 2020 alusta alkaen.

Toiminnan jatkokehittämistä tulee tehdä edelleen yhteistyössä jäsenkuntien kanssa. Kuntayhtymän toiminnan kehittämisessä pitää ottaa huomioon mahdollinen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus. Tähän valmistautuessa kuntayhtymän tulee kuitenkin jatkossakin kyetä tarjoamaan laadukasta päihdehuollon laitospalvelua. Yhteistyötä niin jäsen- kuin muidenkin kuntien kanssa tulee kehittää edelleen, jotta kuntayhtymä vastaa parhaalla mahdollisella tavalla jäsenkuntien tarpeisiin.

Yhteistyö jäsenkuntien kanssa

Kuntayhtymän talous on suoraan riippuvainen jäsenkuntien vuosittain käyttämistä hoitopäivistä, joiden tavoitetasoa määrittelee yhtymäkokous. Hoitopäivien tavoitetasoa ei määritellä jäsenkuntakohtaisesti, vaan koko kuntayhtymän tasolla, joten yksittäisellä jäsenkunnalla on ainoastaan kuntayhtymän perussopimuksessa ja lainsäädännössä määritellyt veloitteet kuntayhtymää kohtaan, mutta ei veloitetta käyttää kuntayhtymän palveluita.

Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa jäsenkunnat käyttävät palveluita omien strategioidensa mukaisesti sitoutumatta minkäänlaiseen vuotuisen hoitopäivien vähimmäismäärään. Kuntayhtymän resurssien mitoittaminen jäsenkuntien tarpeita vastaavaksi on vaikeaa, mikäli jäsenkunnat eivät pysty arvioimaan vuotuista hoitopäivien tarvettaan.

Sote-uudistus

Mahdollisessa soteuudistuksessa Ridasjärven osaaminen laitostuntoutuksessa tulee hyödyntää. Dialogi jäsenkuntien, maakunnan ja kuntayhtymän välillä on tärkeää. Tarkastuslautakunta kehottaa kuntayhtymän hallitusta tiiviiseen, sotesektorin todennäköisiin muutoksiin ja palvelutarpeen ennakointiin tähtäävään dialogiin jäsenkuntien kanssa. Kuntayhtymän tulee aktiivisesti käydä dialogia myös lainsäätäjän suuntaan, jotta myös tämä taho ymmärtää kuntayhtymän ja laitoshoidon roolin päihdehuollon kokonaisketjussa.

Jäsenkuntien muodostamat sote-kuntayhtymät ovat lisänneet epävarmuutta liittyen niiden mahdollisuuksiin käyttää Ridasjärven palveluita. Tämän vuoksi muutosta liikelaitoskuntayhtymäksi tulee edistää päättäväisesti, jotta yhteistyölle jäsenkuntien kanssa on edellytykset myös tulevaisuudessa.

Alustavan selvityksen mukaan Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä siirtyisi tämänhetkisten soteuudistussuunnitelmien mukaan Keusoteen tai sitä vastaavaan hyvinvointialueeseen. Liikelaitoskuntayhtymäksi muuttamisella ei sinänsä ole merkitystä sote-uudistuksen kannalta. Sote-uudistuksen aikataulusta ei kuitenkaan ole varmuutta, jonka vuoksi liikelaitoskuntayhtymäksi muuttaminen on olennaista siitä näkökulmasta, että ennen sote-uudistusta voidaan tehdä joustavasti yhteistyötä myös sote-kuntayhtymisen kanssa ja jatkossa hyvinvointialueiden kanssa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on kehitetty ja vuonna 2020 on päivitetty hallintosääntö. Kuntayhtymällä on myös selkeä lista käytössä olevasta ohjeistuksesta, joista osaa päivitetään. Kirjalliset ohjeet sisäisen valvonnan toteuttamisesta ovat edelleen kesken. Kuntayhtymän tulisi määritellä suurimmat

riskit ja niihin liittyvät kontrollipisteet. Erityistä huomiota tulee kiinnittää Sarastian rajapintaan. Todetaan myös, että Sarastian prosessit ja kontrollit on todettu hyvin kuvatuiksi ja dokumentoiduiksi. Tarkastuslautakunta suosittelee pistokokeellisten sisäisten valvonnan tarkastusten dokumentointien kehittämistä.

Koronapandemian pysyminen aisoissa osoittaa, että riskienhallinta on kokonaisuudessaan hyvällä tasolla. Uusia tarvittavia ohjeita on laadittu nopealla aikataululla ja niitä on noudatettu hyvin, koska pandemia on pysynyt hallinnassa.

Tarkastuslautakunta esittää, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehitystyötä jatketaan ja hallitus hyväksyisi hallintosäännön 30 § sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet. Tällöin on mahdollista varmistaa, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti. Prosessien ja niihin liittyvien kontrollien selkiyttämistä suositellaan, jotta sote-muutoksen yhteydessä toiminta on helppo nivoa hoitoketjun osaksi.

Sote-uudistuksen myötä kokonaihoitoketjun toimivuus korostuu entisestään. Selkeät prosessit ja sisäisen valvonnan kannalta myös niihin liittyvät kontrollipisteet luovat hyvän rungon toiminnalle ja hyvälle yhteistyölle kumppaneiden kanssa. Kuntayhtymän sisäisen valvonnan käytännöt ovat hallinto-organisaation pienuuden huomioiden hyvällä tasolla. Kuntayhtymän hallituksen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan dokumentaatio pidetään sellaisella tasolla, joka mahdollistaa kokonaiskuvan muodostamisen ilman erillistä selvittelyä.

Kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus

Kuntayhtymän tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan kuntayhtymän toiminnasta, taloudellisesta asemasta ja vastuista.

Luottotappioiden määrä 2020 tilinpäätöksessä on 64.000 euroa. Jäsenkuntien käytännöt hoitovuorokauden hinnan asiakasosuuden maksamisessa vaihtelevat edelleen, vaikka yhtymäkokous suosittelee vuonna 2018 käytäntöjen yhtenäistämistä. Muut kunnat paitsi Kerava maksavat automaattisesti myös asiakasosuuden ja perivät sen itse asiakkaalta, mikä on kuntayhtymän kannalta perusteltu ratkaisu, koska asiakassuhde kunnan päihdehuoltoon jatkuu myös hoitajakson jälkeen. Luottotappiot siirtyvät kuntayhtymän talousarviosta kaikkien palveluita käyttävien kuntien maksettavaksi asettaen kunnat näin yhteisvastuullisiksi vaihtelevista käytännöistä. Lautakunta esittää Keravalle harkittavaksi asiakasmaksun siirtämistä osaksi hoitopäivämaksua. Tämä sujuvoittaisi laskutukseen liittyvää hallintoa ja yhdenmukaistaisi laskutuskäytäntöä. Yhtymän hallituksen tulee kiinnittää erityistä huomiota omistajakuntien tasavertaisiin toimintatapoihin.

Tavanomaisesta toiminnasta poikkeavat erät tulisi käydä selkeästi ilmi tuloslaskelmasta, joten ne olisi perusteltua käsitellä omana ryhmänä vuosikatteen jälkeen Satunnaisten tuottojen ja kulujen ryhmässä. Soranottoalueen myyntivoitto 895.000 euroa on käsitelty muissa toimintatuotoissa.

Toimintakertomuksen sisältöä tulisi kehittää erityisesti henkilöstöä koskevan raportoinnin ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportoinnin osalta. Myös seuraavat osa-alueet tulisi sisällyttää toimintakertomukseen: korruption ja lahjonnan torjunta ja ihmisoikeusasiat. Lautakunta suosittelee, että toimintakertomuksen laadinnassa hyödynnetään kuntajaoston yleisohjetta.

Hallinto

Hallintosäännön seuraavan päivityksen yhteydessä yhtymähallituksen tulee varmistua kokonaisuudessaan hallintosäännön osalta, että kuntalain vaatimusten lisäksi se olisi toiminnan kannalta ajantasainen. Muun

muassa sähköisen kokouksen järjestämisen periaatteet tulisi lisätä. Tarkastuslautakunta ehdottaa harkittavaksi myös sidonnaisuusrekisteriä käsittelevän kohdan lisäämistä.

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta tuli voimaan 1.1.2020. Hallintosäännössä ei käsityksemme mukaan kaikilta osin ole huomioitu tiedonhallintalain vaatimuksia. Suosittelemme, että hallintosäännön osalta arvioidaan tietosuojalainsäädännön, tietoturvan ja tiedonhallinnan vastuiden päivitystarvetta.

Kuntalain mukaan valtuusto (yhtymäkokous) päättää strategiasta. Käsityksemme mukaan kuntayhtymällä ei ole erillistä kuntalain mukaista strategiaa.

Kuntayhtymän asema päihdehuollon kilpailutuksissa

Kuntayhtymä jäi vuoden 2019 aikana ainoaksi toiminnassa olevaksi päihdehuollon kuntayhtymäksi koko valtakunnassa. Päihdehuollon siirtäminen joidenkin jäsenkuntien toimesta sote-kuntayhtymiin on johtanut palveluiden kilpailutukseen. Kuntayhtymän rooli kilpailutuksissa on ollut epäselvä juridisesti. Tilanne tulee selkiyttää pikimmiten, jotta toiminnan jatkuvuus voidaan turvata. Selvitysten mukaan muutos liikelaitoskuntayhtymäksi olisi toimiva ratkaisu siihen, että yhteistyö jäsenkuntien kanssa voisi jatkua.

Markkinaoikeus tuli päätöksessään 2.10.2020 siihen tulokseen, ettei Kymsoten hankintayksikkö ollut menetellyt hankintalain vastaisesti hyväksyessään Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymän mukaan kilpailutukseen koskien päihdehoidon laitospalveluita. A-klinikkasäätiö on vienyt asian KHO:n ratkaistavaksi. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota hankintalain määräämiin rajoihin ulosmyyntiin liittyen. Ulosmyynnin raja muuttuu 2022 alussa 5 prosenttiin, jonka lisäksi ulosmyynnin tulee olla satunnaista eikä suunnitelmallista.

3. Tarkastuslautakunnan kokonaisarvio

Hoidon kustannustaso on säilynyt jäsenkunnille edullisena. Jäsenkuntien osalta vaihtelevaa käyttöastetta on pystytty tasaamaan myymällä palveluita ulkokunnille ja valtiolle. Ulosmyynnin raja putoaa kuitenkin vuoden 2022 alussa 5 prosenttiin, jonka vuoksi toiminnan jatkuvuuden kannalta muutoksella liikelaitokseksi on kiire. Tällä varmistetaan, että myös sote-kuntayhtymiä muodostaneet jäsenkunnat pystyvät jatkossakin hyödyntämään Ridasjärven palveluita. Toimintaa kehitetään yhteistyössä jäsenkuntien kanssa ja jäsenkuntien tarpeita kuunnellen. Ridasjärvellä on korkeatasoista päihdehuollon osaamista ja sitoutunut henkilöstö, ja sitä tulee hyödyntää sote-uudistusta suunniteltaessa.

Yhtymän talous on erittäin hyvässä kunnossa, mikä on seurausta pitkäjänteisestä toiminnasta. Ylijäämäiset tilikaudet ovat luoneet puskurin mahdollisia heikompia vuosia varten sekä mahdollistavat toiminnan kehittämisen ja siihen liittyvät mahdolliset investoinnit. Sora-alueen myynnistä saaduilla tuotoilla on aloitettu investoinnit rakennuskannan peruskorjausten toteuttamiseksi.

Suurin epävarmuustekijä liittyy sote-sektorin mahdolliseen uudistukseen. Uudistuksen yhteydessä on tärkeää kuunnella Ridasjärven näkemyksiä laitostuntoutuksen roolista ja merkityksestä päihdehuollon kokonaishoitoketjussa. Sote-uudistus aiheuttaa muutoksia yhtymän asemaan palveluntuottajana ja kuntayhtymän tulee valmistautua sote-uudistuksen tuomiin muutoksiin. Mahdollisen soteuudistuksen vaikutuksiin tulisi edelleen kiinnittää huomiota kuntayhtymän toiminnan suunnittelussa. Kuntayhtymän asema sote-kuntayhtymien kilpailutuksissa tulee selkiyttää ja tehdä tarvittavat toimenpiteet, jotta toiminnan jatkuvuus voidaan turvata. Epävarmuutta luo myös palveluiden kysynnän vaihtelu ja ennustettavuuden haasteellisuus jäsenkuntien osalta. Epävarmuudesta huolimatta kuntayhtymän on

jatettava tarkoituksensa mukaista toimintaa, kuitenkin huomioiden nämä toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset.

Ridasjärvellä 10.5.2021

Leila Kaleva

Päivi Lumikumpu

Puheenjohtaja

Jäsen

Hannu Nuutinen

Jäsen